

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การแก้ปัญหาการศึกษาที่สำคัญ คือจะต้องยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูให้สูงขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่าครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุดและมีความสำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษาที่ก่อให้เกิดผลตามหลักสูตร หมายถึงคุณภาพของประชากรภายในประเทศชาติ หากว่าประเทศชาติมีคุณภาพประชากรที่ดีแล้ว ย่อมจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ด้วยเหตุดังกล่าว ความจำเป็นที่จะต้องขยายโอกาสทางการศึกษาและการยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น ก็มีมากขึ้นด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคม ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรม จรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนา ซึ่งจะส่งผลต่อนักเรียนเยาวชน และการศึกษาของชาติโดยรวม

ในบทนี้เป็นการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงความหมายของวิชาชีพ ลักษณะของวิชาชีพชั้นสูง คุณลักษณะของครูที่ดี วิวัฒนาการวิชาชีพครูในประเทศไทย เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พฤติกรรมของครูในโรงเรียน สถาบันวิชาชีพครูในต่างประเทศ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู

ความหมายของวิชาชีพ

คำว่า วิชาชีพ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 (2526 : 743) ให้ความหมายไว้ว่า อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ ความชำนาญ ส่วนเคอร์ติส และคณะ (Curtis et.al. 1984 : 359) ได้ให้ความหมายของคำ วิชาชีพ (Profession) ไว้ว่า เป็นอาชีพอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีการศึกษาเป็นพิเศษ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ พระคริสต และ ครู สำหรับเบอร์กควิส และคณะ (Bergquist et.al. 1976 : 409) ให้คำแปลเป็นใจความว่า อาชีพที่ต้องมีการฝึกอบรมเป็นพิเศษในเรื่องของ

ศิลปศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์และอีกในความหมายหนึ่งของ ฮอร์นบี (Honeby, 1974 : 666) ที่ระบุว่าวิชาชีพเป็นอาชีพอย่างหนึ่งซึ่งจะต้องมีการศึกษาขั้นสูงและมีการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เช่น กุฎหมาย สถาปัตยกรรม แพทย์ งานบัญชี นอกจากนี้จิตติ ตึงศภัทย์ (2529 : 21) ได้กล่าวว่า เป็นการหาเลี้ยงชีวิตด้วยการใช้ความรู้ที่ต้องศึกษาอบรมทางความคิดเป็นพิเศษ

จากความหมายวิชาชีพดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วิชาชีพเป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ต้องมีการศึกษาในระดับสูง และจะต้องมีการฝึกอบรมเป็นพิเศษ

ลักษณะของวิชาชีพชั้นสูง

ก่อน สวัสดิพานิชย์ (2533 : 9) มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร ศรีสอ้าน เกี่ยวกับลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงที่ว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพจะต้องได้เรียนได้รับการศึกษาในวิชานั้น ๗ เป็นระยะเวลาาน ประมาณ 16 ปี คือ การศึกษาสามัญ 12 ปี และศึกษาระดับอุดมศึกษา 4 ปี และควรจบปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ
2. วิชาต่าง ๆ ซึ่งคนในวิชาชีพนั้นจะต้องเรียน จะต้องมียุทธศาสตร์และทฤษฎีซึ่งเชื่อถือได้ ทฤษฎีและหลักการที่นำมาสอนกันนั้นจะต้องเกิดจากการวิจัย
3. วิชาชีพต่าง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์เฉพาะ
4. สถาบันวิชาชีพจะต้องมีหลักสูตรธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ จันทร ชุ่มเมืองปักษ์ (ม.ป.ป : 1) ได้สรุปลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงไว้ดังนี้

1. เป็นวิชาชีพที่บริการแก่สังคม โดยไม่ซ้ำซ้อนกับสาขาวิชาชีพอื่น
2. บริการที่ให้นั้นต้องใช้วิธีการแห่งปัญญา ไม่ใช่โดยสามัญสำนึก
3. เป็นวิชาชีพที่มีความอิสระในการดำเนินการที่เกี่ยวกับวิชาชีพ
4. เป็นวิชาชีพที่ผ่านการศึกษาระดับสูง เพราะถือว่าอาชีพใดก็ตาม ผู้ประกอบจะทำได้ดี ต้องเรียนมาโดยเฉพาะ
5. เป็นวิชาชีพที่มีจรรยาบรรณเป็นของตนเอง

6. เป็นวิชาชีพที่มีสถาบันของตนเอง เป็นแหล่งกลางคอยสร้างสรร จรรโลงความมั่นคง

ยงค์ ชุ่มจิต (2526 : 181) ได้กล่าวไว้ว่าการที่จะตัดสินว่าอาชีพใดเป็นอาชีพชั้นสูงหรือไม่นั้น ให้พิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐาน ต่อไปนี้

1. มีจรรยาบรรณ (Code of Ethics) ให้ความสำคัญพฤติกรรมของผู้ประกอบอาชีพ เช่น อาชีพแพทย์มีจรรยาบรรณแพทย์ อาชีพทนายความ หรือนักกฎหมายก็มีจรรยาบรรณของนักกฎหมาย เป็นต้น
2. ระยะเวลาการศึกษาอบรมยาวนาน (Professional Training) ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงต้องมีเวลาในการศึกษาอบรมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นเวลานานพอสมควร อย่างน้อยเป็นเวลา 4 ปีหลังจากระดับมัธยมศึกษา
3. ความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ (Professional Autonomy) ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงทุกชนิด สามารถใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการ และการตัดสินใจพิจารณางานในหน้าที่ด้วยตนเอง เช่น แพทย์สามารถวินิจฉัยโรคด้วยตนเองได้
4. มีองค์การพิทักษ์ผลประโยชน์ (Professional Organization) ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงทุกคนจะได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความสามารถของตนจากองค์การพิทักษ์ผลประโยชน์ เช่น นักกฎหมายมีเนติบัณฑิตยสภา เป็นต้น
5. ให้บริการสังคม (Social Service) ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงจะต้องให้บริการแก่สังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น แพทย์ให้บริการรักษาฟรีแก่คนยากจน และตรวจรักษาโดยเรียกเก็บเงินจากคนมีเงิน เป็นต้น
6. ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ (Intellectual Methods) หมายความว่า ในการปฏิบัติต่อผู้รับบริการของวิชาชีพนั้นต้องอาศัยความรู้และสติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญมากกว่าการใช้แต่ทักษะหรือความชำนาญเพียงด้านเดียว เช่น แพทย์ต้องใช้ความรู้และสติปัญญาในการบำบัดรักษาโรคต่าง ๆ สถาปนิกต้องใช้ปัญญาในการออกแบบโครงสร้างของอาคาร บ้านเรือนให้อยู่อย่างสุขสบายและปลอดภัย เป็นต้น

นอกจากนี้ สุรชาติ เสนาจักร (2527 : 17-18 อ้างอิงมาจาก Marks and others, 1979 : 875) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงไว้ว่า

1. วิชาชีพชั้นสูงเป็นอาชีพที่ต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ
2. มีการเพิ่มพูนความรู้และฝึกอบรมอยู่เสมอ
3. มีการรักษาระดับมาตรฐานอย่างสูง บุคคลที่เข้ามาสู่อาชีพจะต้องได้รับการคัดเลือกเป็นพิเศษ

4. มีจรรยาวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
  5. มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับสูง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราสูง
  6. ใช้ปัญหาอย่างมากในการประกอบอาชีพ
  7. มีการค้นคว้า วิจัยภายในวิชาชีพและส่วนบุคคลอยู่เสมอ
  8. ใช้วิธีการแห่งปัญหาในการศึกษา ค้นคว้า และเป็นเทคนิคชั้นสูง
  9. มีความรับผิดชอบอย่างสูงและเป็นการให้บริการแก่สาธารณชน
  10. มีความเป็นพี่น้องในกลุ่มอาชีพเดียวกัน
  11. มีการพัฒนาในการประกอบอาชีพและมีใบรับรองวิชาชีพ
- องค์ประกอบอันเป็นลักษณะของวิชาชีพชั้นสูง จากการพิจารณา และประมวลความเห็นของนักการศึกษาและนักวิชาการสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. เป็นวิชาชีพที่บริการแก่สังคม ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับผลประโยชน์มากกว่าเอกชน สังคมจะคงอยู่และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปได้จะขาดบริการตามหลักวิชาชีพนี้ไม่ได้
2. เป็นวิชาชีพที่จะต้องได้เรียนรู้เป็นระยะเวลานานและวิชาต่าง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ ซึ่งจะต้องเกิดจากการวิจัย
3. เป็นวิชาชีพที่มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ เป็นขอบเขตแห่งความประพฤติ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบอาชีพ และ ป้องกันอันตรายอันอาจจะเกิดขึ้นกับผู้รับบริการหรือสังคม ในกรณีที่ผู้ประกอบอาชีพเล่นเล่ห์ขณะทำการประกอบอาชีพ และเป็นแนวปฏิบัติหรือข้อบังคับให้มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา
4. เป็นวิชาชีพที่ใช้ปัญหาอย่างมากในการประกอบอาชีพ จะต้อง

ใช้ความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบอย่างสูงต่อวิชาชีพและต่อผู้บริการ ตลอดเวลา

5. เป็นวิชาชีพที่มีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการตามสาระสำคัญของวิชาชีพ ทั้งทางด้านเทคนิควิธี และกระบวนการ ให้สอดคล้องกันและเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ หรือสังคมได้โดยไม่มีข้อจำกัด

6. เป็นวิชาชีพที่มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับสูง ได้รับความยอมรับในอัตราสูง และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

7. เป็นวิชาชีพที่มีสถาบันของตนเอง เพื่อควบคุมส่งเสริมพัฒนา สร้างสรรค์สาระแห่งวิชาชีพ ตลอดจนเกี่ยรตักต้อนวิชาชีพและบุคคลในวิชาชีพ

เนื่องจากการประกอบวิชาชีพครูจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ พิเศษ หากเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ จะพบว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เช่นกัน ซึ่งจะพิจารณาในรายละเอียดต่อไปนี้

วิชาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูง

หากพิจารณาจากแนวคิด และกฎเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ วิชาชีพชั้นสูงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า วิชาชีพครู ก็จะเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันกับวิศวกร แพทย์ ทนายความ

ยงค์ ชุ่มจิต (2526 : 182-183) ได้กล่าวว่า อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะว่า

1. อาชีพครูมีจรรยาบรรณ
2. อาชีพครูใช้เวลาศึกษาอบรมยาวนาน
3. อาชีพครูมีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ
4. มีองค์การพิทักษ์ผลประโยชน์ของครู
5. ครูให้บริการแก่สังคม
6. ครูใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ

และในทำนองเดียวกันนี้ บุหงา วัฒนะ (2533 : 2-3) ได้กล่าวเกี่ยวกับ

เรื่องนี้ไว้ว่า อาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ถือว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นผู้ให้วิชาทานเพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม ในความสำคัญของศิษย์ ครูเป็นบุรุษนียบบุคคลซึ่งควรแก่การเคารพบูชา ในความรู้สึกของคนทั่วไปครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ค่านิยมเช่นนี้มีอยู่ในหมู่คนไทยมาช้านาน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาชีพครู จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูในฐานะที่เป็นบุคลากรหลักของอาชีพครู จึงมีฐานะเป็นสมาชิกของวิชาชีพชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญต่อสมาชิกของวิชาชีพ ต่อนักเรียนและต่อสังคมเป็นอันมาก และวิชาชีพครูในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงสาขาหนึ่ง ก็ย่อมต้องมีลักษณะสำคัญของวิชาชีพชั้นสูงโดยทั่วไป 6 ประการ เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ คือ

1. วิชาชีพครูมีบริการที่ให้แก่สังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง และจำเป็นที่สังคมจำต้องมีบริการดังกล่าว การสอนเพื่อพัฒนาผู้เยาว์ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างดี มีความสุขเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม เป็นกิจกรรมสำคัญที่ทุกสังคมถือเป็นรากฐานของความเจริญ วิชาชีพครูถือว่าเป็นวิชาชีพหลักที่เป็นแหล่งกำเนิดของวิชาชีพอื่น ๆ เพราะถ้าปราศจากบริการจากวิชาชีพครูแล้ว การพัฒนาคนเพื่อให้เป็นสมาชิกของวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์ วิศวกร นักบัญชี ฯลฯ ย่อมจะทำไม่ได้ พิจารณาในแง่หนึ่งแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า บริการที่วิชาชีพครูให้แก่สังคมเป็นบริการที่จำเป็นเฉพาะเจาะจงไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น รวมทั้งเป็นพื้นฐานของวิชาชีพอื่นด้วย

2. การใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ วิชาชีพครูต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการสอนเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยมไปสู่เยาวชนที่ต้องอาศัยความรู้ ความคิด หลักการและทฤษฎีในการบริการ การที่ครูมีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าจะสอนอะไร จะสอนอย่างไร จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวเด็กไปในแนวทางที่ปรารถนา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยการวินิจฉัย ไตร่ตรองด้วยวิธีการแห่งปัญญา จึงจะสามารถให้บริการได้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3. โดยเหตุที่ครูจะต้องใช้วิธีการแห่งปัญญา และบริการที่ให้แก่สังคมเป็นบริการทางด้านวิชาการ ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง มีความรู้กว้างที่จะเข้าใจตนเอง

ผู้อื่นและสังคม สิ่งแวดล้อม รู้หลักการและวิธีสอนรวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ ระยะเวลาที่จะศึกษาเพื่อเตรียมตัวเป็นครู จึงต้องยาวนานพอสมควร โดยทั่วไปถือว่า ควรจะเป็นระดับอุดมศึกษา ดังเช่นที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ในประกาศที่มีความเจริญทางด้านการศึกษา มักจะกำหนดให้ครูมีคุณวุฒิต่างน้อยระดับปริญญาตรี

4. กระบวนการเรียนการสอนนั้น แม้จะมีการกำหนดหลักสูตรไว้เป็นมาตรฐานกลาง แต่ครูก็ยังมิบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน จึงถือได้ว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สมาชิกมีความเป็นอิสระ และมีเสรีภาพทางวิชาการในการให้บริการตามมาตรฐานของวิชาชีพอยู่ไม่น้อยกว่าวิชาชีพอื่น ๆ

5. วิชาชีพครูเป็นวิชาที่มุ่งบริการแก่ผู้อื่นมากกว่าการหาประโยชน์จากผู้บริการจึงต้องเป็นวิชาชีพที่มีจรรยาบรรณ เป็นแนวทางในการปฏิบัติวิชาชีพ เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน ตามวัฒนธรรมไทยถือว่า ครูดีจะต้องมี "3 สู่" ได้แก่ สุวิชาโน คือ เป็นผู้มีความรู้ดี สุสาสน คือ เป็นผู้สอนดี รู้จักชี้แจง ชักจูง ปลุกใจ ให้เกิดความเพลิดเพลินในการเรียน และสุปฏิปัตโน คือ เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติตนดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป มรรยาทแห่งวิชาชีพ หรือจรรยาครูจึงเป็นเรื่องสำคัญ

6. วิชาชีพครูในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีสถาบันวิชาชีพที่เป็นแหล่งกลางในการควบคุมมาตรฐาน และส่งเสริมความก้าวหน้าของวิชาชีพที่ชื่อว่า ครูสภา

นอกจากนี้จักรพันธ์ กวดกิจการ (2526 : 13 อ้างอิงมาจาก Hoyle, 1969 : 80) กล่าวว่า การสอนเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะว่าการสอนจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการบริการที่สำคัญแก่สังคม
2. ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการประกอบอาชีพ
3. ได้เพิ่มพูนทางวิชาการและการฝึกอบรมอยู่เสมอ
4. มีอิสระในการปกครองตนเองอย่างสูง
5. มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

6. มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

จากลำดับเหตุผลดังที่ได้เสนอมานี้ จึงยืนยันได้ว่า อาชีพครูเป็นอาชีพ
ชั้นสูง ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคม เพราะฉะนั้น
ผู้ที่ประกอบอาชีพครู จะต้องมีความรู้และคุณลักษณะที่ดีด้วย

คุณลักษณะของครูที่ดี

พระเทพวิสุทธเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (2529 : 96) ได้ให้
ความหมายของความเป็นครู และบทบาทของครูไว้ว่า

...ครูโดยหน้าที่ คือ ผู้นำทางวิญญาณ หรือเป็นที่ปรึกษาในด้านจิต
ด้านวิญญาณให้แก่ผู้มีหน้าที่การงานใหญ่ยิ่ง...

นอกจากนั้นท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของครูกล่าวได้โดยสรุป คือ

1. เป็นผู้นำโลกในด้านวิญญาณ ครูเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต โดย
ผ่านทางศิษย์ โลกจะดีหรือเลวก็เพราะคนในโลก คนในโลกจะดีหรือเลวก็
เพราะว่าการศึกษา การศึกษาจะเป็นไปอย่างไรขึ้นอยู่กับครู

2. ครู คือผู้สร้างโลก ครูให้การศึกษอย่างไร คนในโลกก็เป็น
อย่างนั้น แล้วโลกก็เป็นอย่างนั้น

3. ความอยู่รอดของสังคม ครูต้องสร้างคนให้แต่ละคนอยู่รอด เพราะ
แต่ละคนประกอบกันขึ้นเป็นสังคม ความอยู่รอดของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับทุกคนได้ทำ
หน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง

สำหรับพระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2527 : 61-64) ได้
นิพนธ์ไว้ในธรรมนุญชีวิต กำหนดคุณลักษณะของผู้ทำหน้าที่สั่งสอนหรือให้การศึกษ
(ครู อาจารย์ หรือ ผู้แสดงธรรม) และเป็นแนวทางแห่งการประพฤติตามหลัก
ปฏิบัติดังนี้

1. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือ
กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

1.1 ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจสร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็น
กันเอง ชวนให้ผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

1.2 ครู นำเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำ

ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

1.3 ภาวนีโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริงทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองเสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์ เอื้ออ้ำงและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ

1.4 รัตนา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไร ควรพูดอะไร อย่างไร คอบให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

1.5 วจนิกขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ปรึกษา แม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อุดหนุน ฟังได้ ไม่เบือนหน้า ไม่เสียอารมณ์

1.6 คัมภีร์จะ กะถิง กัตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าว ชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้ เรียนรู้ เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

1.7 โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอสุภาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

2. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่ เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ

2.1 อนุบุพพิกกา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือแสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับความง่าย ยาก ลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป โดยลำดับ

2.2 ปริยาชทิสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่ แต่ละประเด็น อธิบายชักเยื้อง ไปต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

2.3 อนุทชตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอน เขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

2.4 อนามิสันตฺร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส คือ สอนเขา มิใช่มุ่งที่ตนจะได้ลาภ สินจ้าง หรือ ผลประโยชน์ตอบแทน

2.5 อนุปัทจจี วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลัก ตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ชกตน ไม่เสียชื่อเสียงผู้อื่น

3. ดำเนินลีลาครูทั้งสี่ ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอนดังนี้

3.1 สันทัดสนทนา ชี้ให้เห็นชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

3.2 สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำ ก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริงจนผู้ฟังขอมริบ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

3.3 สมุตเตชณา ใ้เราให้กล้า คือ ปลุกใจให้คิดค้นเกิดความคิดหรือริ้น มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อย หรือยากลำบาก

3.4 สัมปหังสนา ปลุกใจให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนาน ชื่นแจ่มใส เบิกบานใจ ให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ

4. มีหลักตรวจสอบสาม เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจตรวจสอบตนเอง ด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู 3 ประการ คือ

4.1 สอนด้วยความรู้จริง รู้จริง ทำได้จริง จึงสอนเขา

4.2 สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

4.3 สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริงเป็นต้น

5. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์ คือ ปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรม เสมือนเป็นทิศเบื้องขวา ดังนี้

5.1 แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

5.2 สอนให้เข้าใจและแจ่มแจ้ง

5.3 สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

5.4 ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ

5.5 สร้างเครื่องคุ้มภัยในสสารทิศ คือ สอนฝึกให้สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพและรู้จักดำรงรักษาตน ในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

นอกจากนั้น บรรจง ชูสกุลชาติ (2527 : 261-269) ได้ให้ทัศนะ

ในเรื่องนี้ไว้ว่า ผู้ที่จะมีวิญญานแห่งการเป็นครูนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ 14 ประการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ (Trustworthy) คนที่พูดจริง ทำจริง มีความจริงใจและมีคุณธรรม ย่อมเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครูต้องเป็นผู้ที่เชื่อถือได้

2. ต้องเป็นผู้ที่มีมารยาท (Etiquette) ในฐานะที่ครูเป็นสื่อ และเป็นสารแห่งจริยธรรมไทย ครูต้องเป็นผู้ที่มีมารยาท ความเป็นผู้มีมารยาทนั้นเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของผู้มีวิญญานครู

3. ต้องเป็นผู้ที่มีความใฝ่สูง (Ambition) ความใฝ่สูงเป็นลักษณะของผู้มีจิตใจสูง ผู้ที่มีจิตใจสูงก็คือผู้ที่แสวงหาสิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอในชีวิต เช่น เดียวกันนั้น ครูได้ชื่อว่าเป็นผู้นำความคิด และวิญญานของศิษย์ ครูต้องมีความใฝ่สูง ความใฝ่สูงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้มีวิญญานครู

4. ต้องเป็นผู้เห็นเด็กนั้นมีความสำคัญ (Children) ครูผู้อยากเห็นเด็กทุกคนมีความสำคัญ ต้องรู้จักและเข้าใจเด็ก การรู้จักเด็กนั้น เป็นคุณสมบัติของผู้มีวิญญานครู

5. ต้องรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย (Health) การไม่มีโรคนั้นคือลาภอันประเสริฐ เป็นพุทธภาษิตที่เป็นความจริง การระมัดระวังสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งเรื่องนี้ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงสุขภาพ ระมัดระวังรักษาสุขภาพไว้ให้ดีเสมอ

6. ต้องเป็นผู้มีอุดมคติ (Ideal) โดยวัฒนธรรมไทย และโดยอาชีพ ครูไทยจึงต้องเป็นผู้ที่มีอุดมคติ อุดมคตินั้นก็คือ หลักใจ และหลักชีวิตตลอดจนเป็นหลักแห่งความคิด หลักแห่งการพูด และการกระทำของบุคคลเปรียบได้กับเข็มทิศและหางเสือของเรือที่จะนำเรือ คือชีวิตนั้นไปสู่จุดหมายปลายทางได้โดยตลอดปลอดภัย ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครู จึงต้องเป็นผู้มีอุดมคติ

7. ต้องไม่เล่นพรรคเล่นพวก (Nonpartisan) ครูจะต้องไม่แบ่งพวก แต่ต้องถือว่าทุกคนเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งต่างก็เป็นคนไทยด้วยกัน

8. ต้องร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เสมอ (Game) กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัด

ชั้นในชุมชนหรือในสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะจัดขึ้นตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม หรือ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน และอาจเป็นกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ครูที่มีวิญญานแห่งการเป็นครู จะต้องร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เสมอและร่วมด้วยความเต็มใจร่วมด้วยความสบายใจ สนุกสนาน สะดวกใจและเสียสละ

9. ต้องมีความรักโรงเรียน (School) หรือสถานศึกษา เพราะเป็นสถานที่ประกอบอาชีพดำเนินชีวิต และได้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นอุดมคติ ตลอดจนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น โรงเรียนนั้นย่อมเป็นบ้านที่สองของผู้มีอาชีพครู เป็นสถานที่ที่ให้โอกาสได้แสดงวิญญานแห่งการเป็นครู ครูที่มีวิญญานครู จะต้องเป็นครูที่มีความรักโรงเรียน

10. ต้องมีความอดทน (Patience) ครูจะต้องประสบกับสิ่งที่พึงปรารถนาและสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาอยู่เสมอในการฝึกอบรมเด็ก ในเรื่องความรักโรงเรียน และในเรื่องการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ที่มีความอดทนได้มากที่สุดเท่านั้นที่จะแสดงความเป็นมนุษย์ได้มากที่สุด ครูที่มีวิญญานครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนเป็นเลิศ

11. ต้องเป็นผู้ที่มีความสุจริตใจ (Integrity) ครูที่มีวิญญานครูนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความสุจริตในวิชาการศึกษา ต้องสุจริตในปรัชญาการศึกษาของตน ต้องสุจริตต่อหลักจิตวิทยาที่ตนว่าเรียนมา ต้องสุจริตต่อหลักวิชาการทั่วไป และในหัวใจจะต้องมีความสุจริตต่อเด็กที่ตนสอน ครูที่มีวิญญานครูจะต้องมีความสุจริตต่ออาชีพ และต่อชาติบ้านเมืองด้วย

12. ต้องเป็นผู้รู้จักกอบกู้ (Rehabilitation) อาชีพครูเป็นอาชีพที่เป็นงานบุญ และทำบาปให้เห็นกันน้อยกว่าอาชีพอื่น ครูที่มีวิญญานครูต้องรู้จักกอบกู้อาชีพของงาน และภูมิใจในอาชีพของตน

13. ต้องเป็นผู้มีเขาวนไวโหวพริบ (Intelligence) ครูจะต้องมีเขาวนไวโหวพริบในการสั่งสอนอบรมนักเรียน เพราะครูมักพบปัญหาที่เด็กถามอย่างคาดไม่ถึงอยู่เสมอ

14. ต้องเป็นผู้ร่วมงานเป็นคณะได้ (Team-Work) ครูที่มีวิญญานของการเป็นครู ต้องเป็นผู้ร่วมงานเป็นคณะได้ และอาศัยส่วนรวมเป็นเกณฑ์

สำหรับ ชนิด ชุ่มจิต (2531 : 79) กล่าวว่า ครูที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพดี บุคลิกภาพที่ดีของครูในที่นี้ หมายถึงบุคลิกภาพทั้งทางกาย และจิตใจ เช่นรูปร่าง หน้าตาดี ท่าทางสง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาไพเราะ นุ่มนวล สงบเสงี่ยม มีลักษณะเป็นผู้นำ น้ำเสียงชัดเจน เป็นต้น

2. คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสุขภาพอนามัยดี

3. ความสามารถในการสอนและการปกครอง หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าสอนดี และปกครองนักเรียนได้ดี เช่น อธิบายได้แจ่มชัด เด็กปฏิบัติตามได้ สอนแล้วเด็กสามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอนสนุกและสามารถปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลา เป็นต้น

4. ประพฤติดี เช่น ละเว้นการกระทำที่เป็นอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่เป็นกายสุจริต วาสุจริต และมโนสุจริต

5. มีจรรยาครูและคุณธรรมสูง เช่น ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพครู เสียสละ มีเมตตากรุณา ยุติธรรม มานะอดทน เป็นต้น

6. มนุษย์สัมพันธ์ดี ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน เป็นต้น

จากการสำรวจความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อำภา บุญช่วย 2531 : 17) พบว่าลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ คือ

1. มีคุณธรรม และ จริยธรรมสูง
2. แต่งกายสุภาพ และสะอาด
3. มีความรู้ดี ตั้งใจสอน และสอนอย่างมีคุณภาพ
4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
5. ทำตนน่าเคารพนับถือ
6. เข้าใจนักศึกษา ไม่เกรี้ยวกราด ไม่เอามาตต่อศิษย์
7. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีชีวิตชีวา

8. ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
9. มีความยุติธรรม
10. ตรงต่อเวลา รักษาการสอน
11. อุทิศเวลาเพิ่มเติมให้แก่ศิษย์
12. ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา

ไรอัน (Ryans 1969 : 310) ได้สำรวจและวิเคราะห์คุณลักษณะของครู ไว้ดังนี้

1. มีความเข้าใจ และให้ความเป็นมิตร
2. การทำงานเป็นระบบ และมีความรับผิดชอบ
3. มีการกระตุ้นขวัญ และมีความคิดสร้างสรรค์
4. มีความใส่ใจในความคิดของนักเรียน
5. มีจิตใจและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย
6. มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหาร
7. ถือการเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตรงข้ามกับการถือเด็กเป็นศูนย์กลาง

กลาง

8. เข้าใจในภาษาพูดได้ดี
9. มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสามารถปรับตัวได้ดี
10. มีการตอบสนองที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ดวงเดือน อ่อนน่วม (2529 : 90-91) กล่าวสนับสนุนแนวคิดของ Lindsey และได้สังเคราะห์คุณลักษณะของครูสอนเด็กสามารถพิเศษไว้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนตัว
  - 1.1 มีความเข้าใจ ยอมรับ เคารพ ไว้วางใจในตนเอง
  - 1.2 คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักสนับสนุน เคารพ และไว้วางใจผู้อื่น
  - 1.3 มีความสามารถทางสมองสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดในด้านต่าง ๆ เช่น วิเคราะห์ระบบสรุปนัยสำคัญทั่วไป การใช้จินตนาการ

- 1.4 ยึดหยุ่น ยอมรับความคิดใหม่
- 1.5 กระหายใคร่เรียนรู้ ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง
- 1.6 มีความกระตือรือร้น
- 1.7 มีการหยั่งรู้
- 1.8 ต้องการทำให้ดีเสมอ
- 1.9 ยอมรับผิดชอบในพฤติกรรม และผลการกระทำของตน
2. ลักษณะส่วนตัวเชิงวิชาชีพ
  - 2.1 แนะนำแนวทางมากกว่าชี้แนะบังคับ
  - 2.2 เป็นประชาธิปไตยมากกว่าอัตตธิปไตย
  - 2.3 เน้นที่กระบวนการเช่นเดียวกับผลิตผล
  - 2.4 กล้าคิดกล้าทำมากกว่ายึดถือแต่สิ่งเก่า ๆ
  - 2.5 ใช้วิธีการแก้ปัญหามากกว่าสรุปผลทันทีทันใด โดยไม่มีหลักฐานแน่นอน
3. พฤติกรรมการสอน
  - 3.1 พัฒนาโปรแกรมที่ยึดหยุ่น และเป็นรายบุคคล
  - 3.2 สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัยและให้โอกาส
  - 3.3 ให้มีการสนองตอบ
  - 3.4 ใช้ยุทธศาสตร์การสอนหลาย ๆ วิธี
  - 3.5 เคารพและยอมรับในคุณค่าของบุคคล
  - 3.6 ยอมรับการสร้างสรรค์และการใช้จินตนาการ
  - 3.7 กระตุ้นให้ใช้กระบวนการคิดระดับสูง

จากผลการวิจัย และแนวความคิดต่าง ๆ พิจารณาแล้วสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูที่ดีนั้น มีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น บุคลิกภาพ มีความรู้ ความสามารถ และ มีความประพฤติดี เป็นต้น
2. สอนดี กล่าวคือ มีความสามารถในการสอน เช่น การเตรียมการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและทันสมัย ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้แจ่มชัด ปฏิบัติตามได้ เป็นต้น

3. มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ เช่น มีเมตตา กรุณา สุติธรรม มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู เป็นต้น
4. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนา เช่น การศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ หวังผลเลิศในงานที่ปฏิบัติ เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ดี ทั้งกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง นักเรียนและประชาชนทั่วไป

วิวัฒนาการวิชาชีพครูในประเทศไทย

รัฐได้เห็นความสำคัญของครู ได้กำหนดแนวนโยบายการศึกษาของ รัฐไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (ถวัลย์ สอนิอนุเคราะห์ และ อ่ำไพ รัตนอารีกุล, ม.ป.ป. : 4-10) ที่เกี่ยวกับครู ความว่า

"รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครู เพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้สามารถให้การศึกษได้ผลสมบูรณ์ สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

รัฐพึงใช้มาตรการพิเศษคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าศึกษาด้านการฝึกหัดครู ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคคลที่มีสติปัญญาความเหมาะสมและมีความสามารถที่จะเป็นครู"

จากแนวนโยบายการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า กำหนดให้รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ และในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าศึกษาด้านฝึกหัดครูนั้น จะต้องใช้มาตรการพิเศษ เพื่อให้ได้บุคคลที่มีสติปัญญาดีและมีความเหมาะสมที่จะเป็นครู ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

แต่เดิมนั้นมีการศึกษาในวัด มีพระภิกษุเป็นผู้สอน รัฐสามารถควบคุมระเบียบสังคมโดยผ่านครู ซึ่งเป็นผู้รู้ของชุมชน ต่อมาการศึกษาแบบจารีตที่ลักษณะและเนื้อหาแปรเปลี่ยนไป การให้พระภิกษุสอนย่อมจะไม่สะดวก จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นแห่งแรกที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก ถนนบำรุงเมือง เปิดการสอนเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2435 เรียกว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ และได้ย้ายมาอยู่ที่วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2445

ซึ่งในช่วงนั้น อาชีพครูได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพที่ปลูกฝังความรู้ ความคิด และจริยธรรมให้แก่ศิษย์ การเป็นครูจะมีการคัดเลือกผู้ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นครูทั้งความรู้ และความประพฤติ มีใจรักที่จะเป็นครู การคัดเลือกจะกระทำติดต่อกันตั้งแต่ผู้นั้นศึกษาอยู่ในโรงเรียนสามัญจนถึงอยู่ในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ต่อมาใน พ.ศ. 2446 กระทรวงธรรมการได้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเพิ่มขึ้นราชวิทยาลัย (วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบัน) และได้มีการจัดตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2497 (สุรชาติ เสนาจักร 2527 : 18-19)

สถาบันวิชาชีพครูในประเทศไทย

คุรุสภา องค์การครูในกระทรวงศึกษาธิการ

คุรุสภาตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2488 และให้สภานี้เป็นนิติบุคคล ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นรองประธาน อธิบดีทุกกรมและหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และครูตามมาตรา 24 ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกคุรุสภาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คุรุสภากำหนดจำนวนสิบคนเป็นกรรมการ และให้เลขาธิการคุรุสภาเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (โดยตำแหน่ง)

ประธานกรรมการ

(2) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (โดยตำแหน่ง)

รองประธานกรรมการ

(3) อธิบดีกรมสามัญศึกษา (โดยตำแหน่ง)

กรรมการ

(4) อธิบดีกรมฝึกหัดครู (โดยตำแหน่ง)

กรรมการ

(5) อธิบดีอาชีวศึกษา (โดยตำแหน่ง)

กรรมการ

- (6) อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (7) อธิบดีกรมการศาสนา (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (8) อธิบดีกรมศิลปากร (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (9) อธิบดีกรมวิชาการ (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (10) อธิบดีกรมพลศึกษา (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (11) เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
       (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (12) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
       (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (13) เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู
       (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (14) เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
       (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (15) อธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
       (โดยตำแหน่ง)   กรมการ
 (16) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (17) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (18) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (19) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (20) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (21) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (22) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (23) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (24) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (25) ผู้แทนข้าราชการครู (โดยการเลือกตั้ง)   กรมการ
 (26) เลขาธิการคุรุสภา (โดยตำแหน่ง)   กรมการและเลขานุการ
 อำนวยการของคุรุสภามีดังต่อไปนี้

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2488 (แก้ไขเพิ่ม

เดิม) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคุรุสภาไว้ดังต่อไปนี้

(1) ให้ความเห็นแก่กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการจัดการศึกษา โดยทั่วไป หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ประกอบการเรียน การสอน การฝึกอบรม การวัดผล และประเมินผลการศึกษา การนิเทศการศึกษา และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษา

(2) ควบคุมและสอดส่องจรรยา มารยาท และวินัยของครู พิจารณาโทษครูผู้ประพฤติผิด และพิจารณาคำร้องทุกข์ของครู

(3) พกัษสิทธิ์ของครูภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

(4) ส่งเสริมให้ครูได้รับสวัสดิการ ต่าง ๆ ตามสมควร

(5) พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณภาพและประสิทธิภาพของครู
นโยบายของคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา , 2529 : 9)

1. เร่งส่งเสริมให้มีการยกมาตรฐานวิชาชีพครู ให้คุรุสภาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาส่งเสริมรักษามาตรฐานวิชาชีพครูโดยกำหนด

1.1 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

1.2 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของการผลิตครู

1.3 เกณฑ์มาตรฐานหน่วยงานควบคุมมาตรฐานใช้ครูทั้งของรัฐและเอกชน

2. ส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณและวินัยครู

3. ดำเนินการให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพครู ทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด

4. ดำเนินการจัดและประสานงานให้ครูมีสวัสดิการที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภคบริโภค

5. ดำเนินการจัดและประสานให้มีการยกย่องผู้ประกอบอาชีพครูรูปแบบต่าง ๆ

6. ดำเนินการจัดและประสานงานด้านสวัสดิภาพครู ให้ครูมีความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

7. ดำเนินการจัดและประสานงานให้บริการพิทักษ์สิทธิของครูด้านต่าง ๆ ดังนี้

7.1 รายได้ที่เป็นธรรม โดยสอดคล้องและทัดเทียมกับผู้ประกอบวิชาชีพครูในองค์กรต่าง ๆ

7.2 สภาพการทำงานของครู ให้สอดคล้องกับลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบ

7.3 ความเป็นธรรม ในกรณีที่ครูถูกดำเนินการทางวินัยและ/หรือต้องหาทางคดี

7.4 การป้องกันเกียรติยศชื่อเสียงของผู้ประกอบวิชาชีพครู

8. จัดให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครู เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและประกอบวิชาชีพครู

9. ดำเนินการให้คุรุสภาเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูและหน่วยผลิตครู ตลอดจนเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่มวลชนสมาชิก เพื่อให้เกิดความรัก ความศรัทธา ในการร่วมมือกันพัฒนาองค์กรวิชาชีพครูและมาตรฐานวิชาชีพ

10. เร่งรัดพัฒนาโครงสร้างระบบบริหารต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาองค์กรวิชาชีพครู ให้เกิดเป็นเอกภาพ ในด้านความคิด ความคล่องตัว ความสอดคล้องประสานสัมพันธ์ เกื้อกูลกันโดยเน้นหนักในด้านงานข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ การวางแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินการตามแผน การตรวจติดตามประเมินผลตามนโยบายและแผน

11. เร่งรัดพัฒนาระบบงานและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้กระทำบทบาทหน้าที่ตามภารกิจความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12. เร่งรัดพัฒนาบุคลากรของคุรุสภา ทั้งในปริมาณและคุณภาพ ให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

13. ดำเนินการสำรวจศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในเรื่องนโยบาย หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน การฝึกอบรม การวัดผล และประเมินผลการศึกษา การนิเทศการศึกษา เพื่อเสนอแนะและให้ความเห็นแก่กระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามนโยบายดังกล่าว คุรุสภาจึงได้

กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับครู

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

คุรุสภาดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาในด้านมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูและวิชาชีพเป็นที่ศรัทธาแก่นักเรียน ผู้ปกครองและสังคม คุรุสภาโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู มีความเห็นว่า บุคคลที่ประกอบวิชาชีพครู ควรมีความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต และมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งควรมีคุณลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรม จรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนา

รอบรู้ คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรู้รอบในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษา ในวิชาหรือกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ

สอนดี คือ จะต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้าน การเรียน การครองตน และรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

มีคุณธรรม จรรยาบรรณ คือ มีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชนและนักเรียน มีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกด้าน

มุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษา

หาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเองและคิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

ส่วนรายละเอียดของคุณลักษณะพฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ที่จะใช้ประกอบการพิจารณานั้น คณะอนุกรรมการเห็นว่า คุณลักษณะด้านรอบรู้ และสอนดี นั้น ควรจะรวมอยู่ในหมวดเดียวกัน เนื่องจากพฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ ของทั้งสองคุณลักษณะมีส่วนเกี่ยวเนื่องกันมาก จึงได้จัดคุณลักษณะเป็น 3 หมวด คือ หมวด 1 รอบรู้ สอนดี หมวด 2 มีคุณธรรม จรรยาบรรณ หมวด 3 มุ่งมั่นพัฒนาซึ่งในแต่ละคุณลักษณะมีพฤติกรรมหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 คุณลักษณะ พฤติกรรมหลัก และพฤติกรรมบ่งชี้ตามเกณฑ์ มาตรฐาน
วิชาชีพครู
หมวดที่ 1 รอบรู้ สอนดี

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ด้านความรู้และ ความสามารถ ในวิชาชีพครู	1.1 รู้แผนการ ศึกษาแห่งชาติ	1.1.1 รู้นโยบายการศึกษาในระดับ ที่ตนรับผิดชอบ
	1.2 รู้หลักสูตร	1.1.2 รู้จุดมุ่งหมายของการศึกษา
		1.2.1 รู้หลักการ รู้จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร
1.2.2 รู้แผนพัฒนาและนโยบายหลัก ของท้องถิ่นหรือจังหวัดที่ ปฏิบัติงาน		
1.2.3 สามารถปรับหลักสูตรการ เรียนการสอนให้สอดคล้อง กับนโยบายการพัฒนาและ สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น		
	1.2.4 เข้าใจหลักสูตรและสามารถ เชื่อมโยงหลักสูตรกับการสอน ในระดับต่าง ๆ ได้	
1.3 รู้เนื้อหาวิชา ที่สอน	1.3.1 มีความแม่นยำและละเอียด ลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาและ ปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ	
	1.3.2 ผ่านการศึกษาหรือผ่านการ อบรมในวิชาที่สอน	

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	<p>1.4 ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1.3.3 จัดทำเอกสารประกอบการสอนและคู่มือในวิชาที่ตนรับผิดชอบ</p> <p>1.3.4 ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน</p> <p>1.3.5 สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการสอน</p> <p>1.4.1 เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบครบถ้วนตอน</p> <p>1.4.2 วางแผนและจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน</p> <p>1.4.3 นำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอนสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน</p> <p>1.4.4 ใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งการพูด การเขียน การถ่ายทอดความรู้ การใช้คำถาม การออกความคิดเห็นและการอภิปราย</p> <p>1.4.5 ใช้สื่อการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาที่สอน</p>

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	<p>1.5 รู้หลักการวัดและประเมินผล</p>	<p>1.4.6 รู้วิธีสอนหลายรูปแบบและเลือกมาสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน</p> <p>1.4.7 ใช้คำถามทำให้เด็กคิดเป็น</p> <p>1.4.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>1.4.9 ใช้เทคนิคการเสริมแรงอย่างถูกต้อง</p> <p>1.5.1 มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบทดสอบตามหลักการวัด ประเมินผลและสามารถออกข้อสอบและปรับปรุงแบบทดสอบรวมทั้งนำมาใช้ได้จริง เหมาะสมระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียน</p> <p>1.5.2 ใช้วัดและประเมินผลหลาย ๆ วิธี ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้</p> <p>1.5.3 ดำเนินการวัดผลและประเมินผลได้ถูกต้องมีคุณภาพ</p> <p>1.5.4 นำผลการวัดผลและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน</p>

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	<p>1.6 สอนซ่อมเสริม</p> <p>1.7 การพัฒนาการสอน</p>	<p>1.6.1 วิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและ ความต้องการจำเป็นของ ผู้เรียน</p> <p>1.6.2 สามารถใช้วิธีสอนซ่อมเสริม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ เรียน</p> <p>1.7.1 ใช้ระบบข้อมูลเกี่ยวกับการ เรียนการสอนให้เป็นประโยชน์</p> <p>1.7.2 วิจัยการเรียนการสอนและหรือ นำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุง วิธีการสอนแก้ปัญหาการเรียน การสอน</p> <p>1.7.3 เผยแพร่เทคนิควิธีการสอน ใหม่ ๆ ตลอดจนผลงานทาง วิชาการให้แก่เพื่อนครูตาม สมควร</p>
<p>2. ด้านสนับสนุน การเรียนการสอน</p>	<p>2.1 บริการเชิง แนะแนว</p>	<p>2.1.1 สังเกตและรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคลและให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น</p> <p>2.1.2 บันทึกระเบียบประวัตินักเรียน</p> <p>2.1.3 จัดกิจกรรมเพื่อสร้าง ประสบการณ์ในการแก้ปัญหา</p> <p>2.1.4 ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้ คำปรึกษาและแก้ปัญหาให้ นักเรียน</p>

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
		<p>2.1.5 ให้ความสนใจดูแลและช่วยเหลือนักเรียนด้านสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของนักเรียน</p> <p>2.1.6 บริการสนเทศ</p> <p>2.2 บริการด้านกิจการนักเรียน</p> <p>2.2.1 เป็นอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมชุมนุมของผู้เรียน และกิจกรรมพิเศษ</p> <p>2.2.2 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตย</p> <p>2.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมจริยธรรม</p> <p>2.2.4 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์</p> <p>2.3 บริการด้านสื่อการเรียนการสอน</p> <p>2.3.1 ดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมใช้ได้ในลักษณะที่ใช้การได้</p> <p>2.3.2 จัดมุมห้องสมุดหรือมุมเสริมประสบการณ์</p> <p>2.3.3 จัดสื่อที่ส่งเสริมความถนัดศิลปะ ดนตรี กีฬา แก่ผู้เรียน</p> <p>2.4 งานธุรการ</p> <p>2.4.1 ทำเอกสารประจำชั้นได้ดีและเป็นปัจจุบัน</p> <p>2.4.2 จัดเก็บระเบียบนสะสมนักเรียน เอกสารเป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ</p>

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
3. ด้านรอบรู้ สถานการณ์บ้าน เมืองและความ เปลี่ยนแปลงที่ สำคัญ	3.1 ติดตามความ เคลื่อนไหว และสถานการณ์ ของบ้านเมือง ในปัจจุบัน 3.2 จับประเด็น ปัญหาและ ความเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ ของสังคมได้	2.4.3 มีเอกสารหลักฐานการติดต่อ ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.1.1 ติดตามข่าวและความ เคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งด้าน การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 3.2.1 วิเคราะห์และให้ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับข่าวสารและประเด็น ปัญหาต่าง ๆ ได้ 3.2.2 พยายามใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลข่าวสารและการสรุป ประเด็นปัญหาที่สำคัญ มาใช้ ในการเรียนการสอน

หมวด 2 มีคุณธรรม จรรยาบรรณ

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความเมตตา กรุณา	1.1 มีความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ้วช่วย เหลือเฟื้อ ร่วมงานและ สังคม	1.1.1 ไม่นิ่งดูดายและเต็มใจช่วย เหลือผู้อื่นตามกำลังความ สามารถ

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	1.2 มีความสนใจและห่วงใยในการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน	1.2.1 แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็กและเพื่อนร่วมงานให้ได้ รับความสุขและฟันทุกข์ 1.2.2 เป็นกันเองกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเปิดเผยไว้วางใจและเป็นที่พักของผู้เรียนได้
2. มีความยุติธรรม	2.1 มีความเป็นธรรมต่อนักเรียน 2.2 มีความเป็นกลาง	2.1.1 เอาใจใส่และปฏิบัติต่อผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาคและไม่ลำเอียง 2.1.2 ตัดสินปัญหาของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม 2.2.1 ยินดีช่วยเหลือผู้เรียนผู้ร่วมงานและผู้บริหาร โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง
3. มีความรับผิดชอบ	3.1 มุ่งมั่นในผลงาน 3.2 ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า 3.3 ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน	3.1.1 มีวิธีการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3.2.1 วางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสมและปฏิบัติงานได้ทันเวลา 3.2.2 ใช้เวลาคุ่มค่าและมีประสิทธิภาพ 3.3.1 วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
		3.3.2 ปฏิบัติงานตามแผนได้เสร็จ และมีประสิทธิภาพ 3.3.3 มีความรอบคอบระมัดระวัง ในการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน 3.3.4 ปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้ครบ ถ้วนตามความสามารถ 3.3.5 ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ อย่างเหมาะสม
4. มีวินัย	4.1 วินัยในตนเอง	4.1.1 ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตน อย่างถูกต้องตามท่านอง คคลองธรรม 4.1.2 มีวิธีทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้อื่นได้
	4.2 ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบ	4.2.1 ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ของหน่วยงานและสถานศึกษา
5. มีความซื่อสัตย์	5.1 มีความตั้งใจ	5.1.1 กระตือรือร้น และ ปฏิบัติงาน เต็มความสามารถอย่าง สม่ำเสมอ 5.1.2 ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคในการ ทำงาน
	5.2 มีความพยายาม	5.2.1 มีความพยายามที่จะสอนเด็ก ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
6. มีความอดทน	6.1 อดทนเมื่อเกิด อุปสรรค	6.1.1 ปฏิบัติงานเต็มที่ไม่ว่าทั้งขว้าง กลางคืน

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
7. มีความประหยัด	<p>6.2 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์</p> <p>7.1 รู้จักประหยัดและออม</p> <p>7.2 ใช้จ่ายของค้ำค่า</p>	<p>6.2.1 ไม่โกรธง่ายและสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม</p> <p>6.2.2 อุดหนุน อดกลั้น ต่อคำวิพากษ์วิจารณ์</p> <p>7.1.1 ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด</p> <p>7.1.2 ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน</p> <p>7.1.3 รู้จักเก็บออมทรัพย์ เพื่อความมั่นคงของฐานะ</p> <p>7.2.1 ช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด</p>
8. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู	<p>8.1 เห็นความสำคัญของอาชีพครู</p> <p>8.2 รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู</p>	<p>8.1.1 สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู</p> <p>8.1.2 เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพครู</p> <p>8.1.3 ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู</p> <p>8.2.1 ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ</p> <p>8.2.2 รักษาความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในหน้าที่การงาน</p>

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
9. มีความเป็น ประชาธิปไตย ในการปฏิบัติ งานและการ ดำรงชีวิต	8.3 เกิดความสำนึก และตระหนักที่ เป็นครูที่ดี	8.2.3 ปกป้องและสร้าง ความเข้าใจอันดีต่อสังคมเกี่ยวกับ วิชาชีพครู 8.3.1 ปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่เป็น บุชณีย์บุคคล
	9.1 รับฟังความคิด เห็นของผู้อื่น	9.1.1 เปิดโอกาสให้ผู้ อื่นแสดงความคิดเห็น 9.1.2 รับฟังความคิดเห็น และข้อโต้แย้งของผู้อื่น
	9.2 มีเหตุผล	9.2.1 สออมรับและปฏิบัติตาม ความคิดที่มีเหตุผลโดยคิดถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นหลัก 9.2.2 ใช้หลักการและเหตุผลในการ ตัดสินใจแก้ปัญหา

หมวด 3 มุ่งมั่นพัฒนา

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
1. การพัฒนา ตนเอง	1.1 รู้จักสำรวจ และปรับปรุง ตนเองอยู่เสมอ	1.1.1 รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์และ นำมาปรับปรุงตนเอง 1.1.2 ประเมินผลและปรับปรุงการ ทำงานของตนเองตลอดเวลา

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	<p>1.2 สนใจใฝ่รู้</p> <p>1.3 เพิ่มพูนวิทยฐานะ</p> <p>1.4 คิดค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ</p>	<p>1.1.3 ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผลทางคุณธรรม</p> <p>1.2.1 ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ</p> <p>1.2.2 เข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิด</p> <p>1.2.3 สนใจติดตามเหตุการณ์ปัจจุบันและติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา</p> <p>1.3.1 สนใจจะกระตือรือร้นในการที่จะเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน</p> <p>1.4.1 คิดเทคนิควิธีการสอนหรือประดิษฐ์ผลงานแปลกใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน</p> <p>1.4.2 นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงใช้พัฒนางานและเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน</p>
2. การพัฒนาชุมชน	2.1 บำเพ็ญประโยชน์แก่	2.1.1 เข้าร่วมประชุมและกิจกรรมของชุมชนตามความเหมาะสม

คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้
	ชุมชน	<p>2.1.2 ส่งเสริมการดำเนินงานที่วัดตามวิถืทางประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติคนเป็นแบบอย่าง และชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามในโอกาสอันควร</p> <p>2.1.3 มีส่วนร่วมให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการชุมชน พร้อมทั้งพยายามใช้แหล่งวิชาการชุมชนให้เป็นประโยชน์</p> <p>2.1.4 ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อทำประโยชน์ต่อชุมชน</p> <p>2.1.5 นำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสู่ชุมชน</p> <p>2.1.6 เป็นผู้นำในการริเริ่มกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน</p>